

**แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานเพื่อพัฒนาจริยธรรม
ของวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี**
**Meditation-Practice Method for the Developing the Morality of
Wat Nalaung Aphinyatesitadhamma the Sitadham Khamduang
Sub-District, Banphua District Udonrthani Province**

พุทธชยานันท์ จันทรโสม, พระครูสุธีคัมภีรญาณ และประยูร แสงใส
Phutthachayanant Chansom, Phrakhrusudhikhambhirayana and Prayoon Saengsai
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phutthachayanant@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสังคมไทยศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน สำหรับพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติกรรมฐานที่มีต่อการพัฒนาจริยธรรมของผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายนำไปวิเคราะห์ประกอบ

ผลการวิจัยพบว่า สมถกัมมัฏฐาน หมายถึงอุบายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสงบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิธีการที่ทำให้จิตเกิดสมาธิส่วนวิปัสสนา คือ ปัญญาเห็นแจ้ง หรือความรู้เห็นแจ้งการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน กำหนดรู้แบบพองหนอ-ยุบหนอ ได้เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้เลือกพระธรรมธีรราชมหามุนี (พระมหาโชดก ญาณสิทธิ) เป็นพระอาจารย์สอนวิปัสสนากัมมัฏฐานตั้งแต่ พ.ศ. 2496 ให้ควบทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ การพัฒนาจริยธรรม มีเป้าหมายการพัฒนา 2 ประเด็น คือ 1) พัฒนาตัวบุคคล 2) พัฒนาสังคมเพื่อให้รู้จักลักษณะแห่งความดีสูงสุดอันจะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม

แนวทางการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวง (อภิญญาเทสิตธรรม) มีพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อทองใบ ปภสฺสโร) เป็นองค์ประธานสงฆ์ มีวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานกำหนดรู้แบบพองหนอ-ยุบหนอ ตามแนวของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) และการปฏิบัติธรรมแบบยืน เดิน นั่ง ซึ่งสอดคล้องกับหลักสติปัญญา 4

วิเคราะห์ผลการปฏิบัติของผู้เข้าอบรมเริ่มจากจริยธรรมขั้นพื้นฐาน เป็นหลักเบญจศีล เบญจธรรม ในการดำเนินใช้ชีวิตอยู่กับสังคมได้อย่างมีความสุข จึงเลื่อนมาสู่จริยธรรมชั้นกลาง การเว้นอกุศลกรรมบถ 10 และประพฤติดามกุศลกรรมบถ 10 เป็นจริยธรรมที่มุ่งเน้นขัดเกลาจิตใจ และจริยธรรมขั้นสูงปฏิบัติ ตามหลักอริยสัจ 4 และมรรคมงคล 8 เหมาะสำหรับผู้ประเสริฐไกลจากกิเลสผลที่ได้ คือ ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และช่วยเหลือ ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่แบ่งปันและบริจาค ไม่สำสอนทางเพศ มีคำพูด ที่ไพเราะพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์รักษาศีล กายวาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟังแล้วนำมาไตร่ตรองให้ตีความเข้าใจในหลักธรรมและนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีจิตใจที่หนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุ และมีการคิด มีหลักการในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: แนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน; พัฒนาจริยธรรม; วัตนาหลวงอภิญญาเทสิตธรรม

Abstract

The purposes of this dissertation were to study the Kammathanapractice for developing the morality in Thai society, to study the guideline of Kammatthana practice for developing the morality of the place of Dhamma practice in Wat Nalaung Aphinyatesitadhamma and to analyze the results of Kammatthana practice towards the moral development of people who came to practice Dhamma in Wat Nalaung Abhinyadesikadham, Kamdoun village, Ban Phue District, Udonthani Province. This research was the qualitative research by interviewing the purposive groups and bringing the information for analysis.

The results of study were found that: SamathaKammatthana means the tricks or the method to make the mind tranquility. In another way, It is called as the guideline makes the one-pointedness of mind. While Vipassana means the intuitive vision or the Intuitive knowledge. The practice of the Insight Meditation in the forms of Inhale-Exhale to be spread out in Thailand by the pressure of Somdet PhraBuddhacariya (Arch Assapathera) who selected Phra Dhammathirajamahamuni (Phramaha Chodok Nansitthi) as the teacher to teach the Insight Meditation since the year of B.E. 2496 by including the study of scripture, the practice and the realization for developing the morality by having the two objectives, that is, (1) to develop persons (2) to develop the society in

order to know the ultimate reality that is the principle in carrying their lives in the right and suitable way.

The guideline of Kammatthana practice for developing the morality of the place of Dhamma practice was in Wat Nalaung (AbhinyaThesitadhamma) that had Phra Rajasitthacariya (Laung Po Thongbai Papassaro), the Chief of Buddhists, who had the method of Vipassana practice by using the inhale-exhale forms in accordance with the method of Somdet PhraBuddhacariya (Arch Assapathera) and practiced in the standing, walking, sitting practice in compliance with the Four Foundations of Mindfulness.

An analysis of the resultant practice of practitioners began from the basic moralities that were the Five Precepts and Five Ennobling Virtues for their ways of lives in society with the happiness and moved to the middle morality by avoiding the Ten Roots of Unwholesome and practiced the Ten Roots of Wholesome were the moralities that emphasized to socialize the mind and the high morality in accordance with the Four Noble Truths and the Noble Eightfold Paths suitable for the Holy Ones who stayed away from the defilements. The received results were to abstain from doing harm to the others, but to assist others, sympathize others, not to hurt others, not to harm others, to do with good wishes, to have loving-kindness and to help others, not to harm the others' properties or rights, but to distribute and not to commit sexual misconduct, to use the right and useful speech, to preserve the precepts physically and verbally, to increase the wisdom with hearing, and then to bring it into careful consideration, to have understanding and continuous practice and to make the mind constantly, not to quake to the provokers and thoughts and to have the principles for their lives.

Keywords: Meditation-Practice Method; Moral Development; Wat Naluang Aphinyathesitadhamma

1. บทนำ

ปัญหาในปัจจุบันที่เป็นเรื่องหนักใจแก่สังคมไทยทั่วไปไม่น้อยไปกว่าปัญหาด้านอื่นๆ นั่นคือ เมื่อโลกมีความเจริญทางด้านวัตถุมากยิ่งขึ้นเท่าใด ความเจริญด้านจิตใจของมนุษย์ในสังคม

กลับมีความเสื่อมถอยลง เพราะความนิยมในวัตถุจนเรียกได้ว่าคนในปัจจุบันอยู่ภายใต้อำนาจของวัตถุนิยมก็ว่าได้ (Buddhadassabhikhu, 1999) เพราะแทบไม่มีกิจกรรมใดๆ ในโลกนี้ ซึ่งจะไม่มีโอกาสสั่งอำนาจความสะกดทางด้านวัตถุเลย อย่างเช่น

เครื่องอำนวยความสะดวกด้านสื่อสาร มีโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง เป็นต้น แต่เมื่อวัตถุเจริญก้าวหน้าไปเท่าใดด้านจิตใจของมนุษย์ก็สับสนวุ่นวายมากเป็นเท่าตัว เพราะการไม่สามารถจะพัฒนาตนให้รู้ทันต่อสภาพความจริง จึงตกเป็นทาสวัตถุเหล่านั้นได้ง่าย และยังทำให้เกิดปัญหาที่ตามมาต่างๆ คือ การบูชาวัตถุเงินทอง การบูชาคนมีฐานะร่ำรวย การบูชาคนมีอำนาจ คนสมัยนี้ชอบความสุขทางกาย ทางเนื้อหนังความสุขปัจจุบันเฉพาะหน้า (Phrarajamuni, (Prayut Payuto), 1986) โดยไม่ได้มุ่งหวังที่จะพัฒนาตนให้เป็นอิสระจากเรื่องเหล่านี้ มีแต่จะแสวงหาเพิ่มเติมไม่มีความอึดแม้พระพุทธองค์ตรัสเตือนไม่ให้เพลิดเพลิดด้วยอำนาจแห่งตัณหาความอยากดังตรัสไว้ว่า “โลกพร่องอยู่เป็นนิตย์ไม่รู้จักอึดเป็นทาสแห่งตัณหา” (Thai Tipitaka, 1996)

พระพุทธศาสนามีหนทางสายเดียวที่จะดับทุกข์โดยไม่เหลือเชื้ออีกคือ มหาสติปัฏฐานสูตร ดังความที่ปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “ภิกษุทั้งหลายหนทางนี้เป็นทางเดียว เพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์ เพื่อล่วงโสกะและปริเวชะ เพื่อดับทุกข์ และโทมนัส เพื่อบรรลุนิพพานธรรม เพื่อทำให้แจ้งนิพพานหนทางนี้คือ มหาสติปัฏฐานสูตร (Thai Tipitaka, 1996) ซึ่งปรากฏว่ามีสำนักปฏิบัติมากมายในประเทศไทย และผู้ปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่ก็คุ้นเคยในแนวทางปฏิบัติให้มีรูปแบบในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในทางที่พึงงาม โดยใช้หลักการภาวนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับจริตนิสัยของผู้ปฏิบัติแต่ละคน ซึ่งแม้ว่าจะเป็น

กลุ่มคนที่เหมือนจะมุ่งมั่นให้สามารถเข้าถึงแก่นแท้พระพุทธศาสนา แต่ก็ยังมีบางส่วนที่มีกรอบครวัและเป็นต้นแบบที่ดึงงามของสังคมด้วยเพราะมีธรรมะในจิตใจ จากผลการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนา และเป็นผู้มีความสงบสุขดำรงอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างสง่างาม

วัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม เป็นอีกสำนักหนึ่งที่ใช้หลักวิปัสสนากรรมฐาน เป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิต เนื่องจากการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนในปัจจุบันนี้ มีการแข่งขันในทุกด้าน จึงทำให้ขาดการพัฒนาชีวิตตนเอง ในด้านของกาย วาจา และจิตใจ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชีวิต จึงทำให้ชีวิตเกิดความทุกข์เข้ามาครอบงำ เป็นบุคคลที่อยู่กับที่หาทางออกไม่ได้ เห็นจากปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัวหลายปัญหา เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ความไม่เข้าใจกัน การงาน ญาติมิตร ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิต เมื่อปัญหาเกิดขึ้นกับชีวิตเช่นนี้ จึงทำให้การดำเนินชีวิตขาดความสงบสุข สำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม จึงได้นำเอาหลักวิปัสสนากรรมฐานเข้ามาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมบุคคลทั่วไป เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต (Phrathavat Thinissaro, 2006)

จากปัญหาที่กล่าวทั้งหมดนี้ ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้สำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี ในฐานะที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรมที่โดดเด่นที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ประกาศรับรองให้เป็นสำนักปฏิบัติ

ธรรมแห่งหนึ่งของจังหวัดอุดรธานี ได้นำหลักปฏิบัติกรรมฐานมาพัฒนาชีวิต ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางและผลการปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อพัฒนาจริยธรรมของกลุ่มบุคคลผู้เข้ามาปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรมว่า แนวทางของสำนักปฏิบัติธรรมแห่งนี้ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มผู้ปฏิบัติในด้านใดบ้าง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสังคมไทย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ผลการปฏิบัติกรรมฐานกับที่มีต่อพัฒนาจริยธรรมของผู้มาปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการค้นคว้าจากเอกสาร โดยอาศัยข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ คัมภีร์อรรถกถา พร้อมทั้งเอกสาร ตำราวิชาการ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) แหล่งข้อมูลสำคัญที่เป็นหลักคำสอนสำคัญโดยตรง ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท และศึกษาจาก

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ คัมภีร์อรรถกถา และหนังสือที่นักปราชญ์ทั้งหลายเขียนรวบรวมไว้ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องจากการศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา

2. การวิจัยภาคสนาม (Field Research) เป็นขั้นตอนเก็บข้อมูล โดยการเลือกประชากรกลุ่มเป้าหมาย (Target Group) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความเกี่ยวข้องเนื่องกับการปฏิบัติธรรมสำนักวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม ได้แก่ พระอาจารย์สอนวิปัสสนากรรมฐาน จำนวน 15 รูป กลุ่มผู้เข้ารับการอบรมปฏิบัติกรรมฐาน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบรรพชิต จำนวน 15 รูป กลุ่มคฤหัสถ์ชาย และหญิง จำนวน 30 คน นักวิชาการศาสนาผู้เชี่ยวชาญทางการปฏิบัติธรรม จำนวน 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 65 รูป/คน

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยจัดสนทนากลุ่ม โดยนิมนต์/เชิญ กลุ่มนักวิชาการ ทั้งกลุ่มบรรพชิต และคฤหัสถ์ อาจารย์วิปัสสนากรรมฐานมาร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อนำผลไปวิเคราะห์เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับพัฒนาจริยธรรมตามแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวง อภิญาเทสิตธรรม

4. เครื่องมือในการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งในเชิงเนื้อหา ภาษา โครงสร้าง ก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

5. ขั้่นนำมาสรุปรววิเคราะห์ นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปรววิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัย ด้วยวิธีการนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) และนำเสนอผลการวิจัย รวมทั้งข้อเสนอแนะการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในโอกาสต่อไป ดังนี้ 1) รวบรวมและเรียบเรียงตลอดจนการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหลักอุปนัย จากตำราเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) แยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการศึกษาวิจัย และ 3) จัดทำเป็นรูปเล่มเพื่อนำเสนอผลการวิจัยสรุป และข้อเสนอแนะโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

สรุปผลจากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อการพัฒนาจริยธรรมของวัดนาหลวง อภิญญาเทสิตธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ได้ดังนี้

1. การปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสังคมไทย สมถกัมมัฏฐาน เป็นอุบายหรือวิธีการที่ทำให้จิตเกิดความสงบ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิธีการที่ทำให้จิตเกิดสมาธิในการฝึกสมถกัมมัฏฐานนั้น จะใช้จิตเพ่งที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง หรือวัตถุชนิดใดชนิดหนึ่งให้ได้นานๆ เพื่อให้สงบจากนิวรณ์ เมื่อจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งใดได้นานแสดงว่า จิตเป็นสมาธิ จึงจัดอยู่ในระดับสมถกัมมัฏฐาน ซึ่งมีการปฏิบัติทั่วไปไม่เฉพาะในพระพุทธศาสนา ส่วนวิปัสสนา คือ ปัญญาเห็นแจ้งหรือความรู้เห็นแจ้ง เห็นสภาวะและปรากฏการณ์ ความไม่เที่ยงมิใช่เห็นโดยความเที่ยง

เห็นโดยความเป็นทุกขมิใช่เห็นโดยความเป็นสุข เห็นโดยความเป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตน) มิใช่เห็นโดยอัตตา เห็นโดยความไม่งามมิใช่เห็นโดยความงาม ในอรรถาพรางกาย ได้แก่ รูปนามถ้าจะปฏิบัติวิปัสสนาญาณ ต้องสมาทาน และรักษาศีลให้บริสุทธิ์ก่อน เมื่อมีศีลแล้วทำให้เกิดความมั่นใจ มีความแก้แกล้งล้างอาจ เกิดความมั่นใจในแนวทางปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วก็เกิดสมาธิได้ง่ายกว่าคนที่ไม่มีศีล ถ้าศีลและสมาธิไม่มีวิปัสสนาญาณก็จะไม่มีผล การปฏิบัติวิปัสสนาจึงต้องอาศัยจิตที่ตั้งมั่นจากองค์สมาธิเป็นพื้นฐานก่อน เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้วก็จะมึอารมณ์สงบ เป็นหนึ่งเดียวไม่ฟุ้งซ่าน แจ่มใส จึงเป็นภาวะที่พร้อมจะทำให้เกิดปัญญา เห็นตามความเป็นจริง รู้แจ้งเห็นจริง ดังนั้น การปฏิบัติวิปัสสนาญาณ จะต้องปฏิบัติตามวิธีของสมถกัมมัฏฐานเป็นเบื้องต้น จากนั้นจึงยกจิตขึ้นสู่องค์ของวิปัสสนา โดยการใช้ปัญญาญาณพิจารณา รูปนาม ตามหลักสติปัญญาสูตร ให้เห็นแจ้งตามความเป็นจริง เห็นรูปนามเป็นไปตามกฎของไตรลักษณ์ การปฏิบัติอย่างนี้จึงเป็นวิธีการที่ทำให้เกิดวิปัสสนาญาณ

การพัฒนาจริยธรรมนั้น มีจุดมุ่งหมายของจริยธรรม 2 ประเด็น คือ 1) พัฒนาตัวบุคคล และ 2) พัฒนาสังคม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้รู้จักลักษณะแห่งความดีอันสูงสุด อันจะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และเพื่อจะแก้ปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา เป็นต้น ซึ่งพระพุทธศาสนามีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นลำดับขั้นไป คือ เริ่มจากจริยธรรมขั้นพื้นฐานเป็นหลักปฏิบัติสำหรับ

บุคคลทั่วไป ที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แล้วจึงเลื่อนมาสู่จริยธรรมขั้นกลาง เป็นจริยธรรมที่มุ่งเน้นขัดเกลาจิตใจ จนสามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้สะอาด สว่าง สงบ และจริยธรรมขั้นสูงเป็นจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ประเสริฐไกลจากกิเลส เป็นพระอริยะต้องการพ้นจากโลก ไร้ทุกข์ด้วยการปราศจากกิเลส ตัณหา เพื่อไปสู่จุดหมายอันสูงสุด คือ นิพพาน โดยมีอริยสัจ 4 หลักธรรมที่นำไปสู่ขั้นตอนเหล่านั้นผ่านการปฏิบัติกรรมฐาน โดยการฝึกหัดขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตในชั้นอริยสิกขาขั้นสามารถละกิเลสได้ เพราะอาศัยธรรมตรงข้ามที่เป็นคู่ปรับกัน จึงเป็นการหลุดพ้นโดยชั่วคราว เพราะไม่ได้ทำลายกิเลสอย่างละเอียด ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นเหตุให้กระทำบาปด้วยปัญญาที่เห็นจริงตามความเป็นจริง มีผลเพียงทำให้บรรเทาเบาบางลงไป จึงจำเป็นต้องฝึกในชั้นอริยจิตสิกขา และอริยปัญญาสิกขาต่อไป เพื่อนำไปสู่การละเว้นความชั่วได้โดยเด็ดขาด

2. ศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานสำหรับพัฒนาจริยธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรม ตั้งอยู่บนยอดเขาภูเขาอยู่ ซึ่งเป็นภูเขาสูงหนึ่งในกลุ่มเทือกเขาภูพาน อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าน้ำโสม นาญง อยู่ห่างจากตัวอำเภอบ้านผือไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 46 กิโลเมตร ห่างจากหมู่บ้านนาหลวงประมาณ 5 กิโลเมตร บริเวณที่ปลูกสร้างอาคารเสนาสนะต่างๆ เพื่อใช้ประโยชน์ในศาสนกิจ และที่พำนักอาศัยของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร แม่ชีตลอดจนสถานที่ที่ใช้ในการอบรมพุทธศาสนิกชน

ผู้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาและต้องการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ถือศิลาบำเพ็ญภาวนามีประมาณ 15 ไร่ สำนักงานป่าไม้จังหวัดอุดรธานี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้ทางวัดช่วยดูแลป่าอุทยานแห่งชาติ ที่อยู่ล้อมรอบมีเนื้อที่ทั้งหมดโดยประมาณ 25,000 ไร่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการอาศัยบารมีหลวงพ่อดวงใบ ปภสสรุ ประธานสงฆ์แห่งวัด ช่วยป้องกันการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า เป็นการอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธารให้คงสภาพอุดมสมบูรณ์ ลักษณะของป่าไม้บนภูเขาแห่งนี้ มีทั้งส่วนที่เป็นป่าเดิมและป่าใหม่ที่ปลูกขึ้นทดแทน ได้รับการดูแลรักษาอย่างดี เป็นแบบอย่างในการรักษาระบบนิเวศสร้างความสมดุลให้ธรรมชาติ

พระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อดวงใบ ปภสสรุ) ปัจจุบันปฏิบัติหน้าที่เป็นองค์ประธานสงฆ์ของวัดนาหลวง ท่านเป็นผู้บุกเบิกก่อตั้งวัดเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนมีศิษยานุศิษย์มากมาย มีความสามารถพิเศษในเชิงวาทยศิลป์ การแสดงธรรมทุกครั้งจึงมีผู้เข้าร่วมรับฟังอย่างล้นหลาม ด้วยนิสัยและบุคลิกลักษณะที่สมถะสันโดษ ต้องการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ปรารถนาตำแหน่งฐานะที่สำคัญใดๆ พระราชสิทธิอาจารย์เป็นพระที่มีศีลาจารวัตรเพียบพร้อมทุกอย่าง มีความเรียบง่าย มีเมตตาธรรมสงสารสัตว์โลกที่ตกทุกข์ได้ยาก จึงสงเคราะห์ด้วยการให้ธรรมทานเป็นชีวิตจิตใจ ก็มีความเพียร ความสมถะ ความศรัทธา ความเมตตา มีศีล มีความรักในเพื่อนมนุษย์ นอกจากนี้ ท่านยังเป็นพระที่มักน้อยสันโดษ เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัว

เพื่อการเผยแผ่ โดยมุ่งประโยชน์อันเป็นประโยชน์
สุขของส่วนรวม และชีวิตสมณะอย่างท่านก็มีความ
เรียบง่าย ไม่นิยมสะสมของส่วนตัว ท่านจึงเป็น
พระอิกรูปหนึ่งที่บริสุทธิ์ด้วยศีลอันน่ายกย่อง

หลักการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตาม
แบบของพระราชสิทธิอาจารย์ (หลวงพ่อทองใบ
ปภสฺสโร) ทำให้เกิดผลและมีความเจริญก้าวหน้า
โยคีจะต้องลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยตัวเอง
อย่างเคร่งครัด หลังจากที่ได้รับคำแนะนำจาก
ครูบาอาจารย์จนเป็นที่พอใจแล้ว จึงลงมือ
ปฏิบัติตามขั้นตอน ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นพัฒนาชีวิต
คือ รูปนามให้เกิดความสมดุล เพราะเป็นหน้าที่
ของมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสะดวก
สบาย สงบเย็น ทั้งกายและใจไปพร้อมกันปิดอบาย
ทั้งภายนอกและภายใน อบายภายนอก คือ
อบายมุข 10 อบายภายใน คือ อกุศลกรรม ในการ
เจริญสังขารมอันเป็นทางพันทุกข์ ต้องละเลิกสิ่งที่มี
คุณมีโทษเจือปน หรือโทษฝ่ายเดียวอบายมุข
ขยายทางนิพพาน คำว่า นิพพาน เป็นชื่อของความ
ดับเย็นที่เกิดจากกุศลจิตที่ไม่มีโลกโกรธหลง
ครอบงำไว้ จิตเย็นเมื่อเป็นนิพพาน เย็นจิตชุ่มฉ่ำ
มีอมตะธรรมรักษา เย็นรักษาใจ ย่อมตั้งอยู่ได้นาน
เย็นรักษาใจจะว่างโล่งโปร่งใสเสมอดับทุกข์
ในวัฏสงสาร คือ ทุกข์มีเหตุมาจากกิเลส กรรม วิบาก
ที่มีลักษณะจุจวงลือที่มีการหมุนเวียนไปไม่รู้จัก
จบสิ้น มีกิเลสทำกรรมไว้ซึ่งแสดงออกมาทาง
กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม กิเลสนี้มีอยู่ 3 ชั้น
คือ หยาบ ละเอียด สุขุม กิเลสชั้นหยาบสุขุขสำราญ
ของกายใจ คือ สุขกาย (กายิกสุข) เพราะหลุดพ้น
ด้วยปัญญา (วิปัสสนา) หมายเอาผู้ที่อบรมวิปัสสนา

ภาวนาอย่างเต็มทีนั่นเอง ส่วนสุขใจ (เจตสิกสุข)
เพราะหลุดพ้นด้วยจิต (สมณะ) หมายเอาผู้ที่อบรม
สมณะภาวนาเต็มที่ นอกจากนี้ ยังมีโลกียสุข
คือ สุขด้วยการเสพอารมณ์ รูปราคะ อรูปราคะ
โลกุตระสุข สุขด้วยการเสพมรรค 4 ผล 4 นิพพาน
1 นั่นเอง สว่างไสวทางสติปัญญา คือ ก่อนทำ พุด
คิด พินิจด้วยสติเสมอ ผลอ้อมไม่มีปัญญา ต้องฉลาด
ทันอกุศลทุกคราวไป ตัดตมหาในทางจิต คือ
ตัดกามตมหา ด้วยปหานะ 3 มิให้กำเริบได้
เช่น รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ กำหนดละ
ขณะถูกต้องนั่นเอง ตัดภวตมหา ด้วยปริยญาให้มี
กำเริบได้ ดับอวิชชา เมื่อพระโยคีต้องเจริญภาวนา
2 คือ สมณะภาวนาและวิปัสสนาภาวนา มีญาณเกิด
ขึ้นในดวงจิตหยั่งรู้ชั้น 5 ว่าเป็นทุกข์ สร้างสรรค์
ญาณวิชา ผู้เจริญวิปัสสนาได้บริบูรณ์แล้วจะเกิด
ญาณ ส่วนผู้เจริญสมณะบริบูรณ์แล้วก็จะเกิดญาณ
10 เมื่อญาณเหล่านี้เกิดขึ้นแก่พระโยคีแล้ว
จะสิ้นไปแห่งอาสวะอุปาทาน คือ การเจริญภาวนา
2 ประการ คือ เจริญภาวนาทั้งสมณะและวิปัสสนา
อย่างต่อเนื่อง ในการปฏิบัตินั้นก็ควรให้เหมาะสม
กับจริตนิสัยและอินทรีย์เป็นผู้พร้อมทั้งวิชา
อย่างเมื่อเจริญธรรมอย่างต่อเนื่องไม่หยุดก็จะบรรลุ
ธรรมชั้นสูงตามลำดับ

3. วิเคราะห์แนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน
กับการพัฒนาจริยธรรมของวัดนาหลวงอภิญา
เทสิตธรรมนั้น ปฏิบัติตามหลักเบญจศีลและ
เบญจธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาจริยธรรมระดับต้น
ผลที่ได้ คือ ด้านบุคคลจะฝึกฝนจิตใจของตน
อยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุขไม่ตกเป็นทาสแห่ง
วัตถุนิยมจะทำให้หลงมัวเมา เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง

โชควาสนา ทำให้ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุ หรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวก เป็นความสุขภายในจิตใจของตนเอง เพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติ เพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่างๆ ทำจิตใจผ่อนคลาย หายเครียด จิตสงบ หายกระวนกระวาย ยิ่งหลุดจากความก่อกวนวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อน ภาย ให้ใจสบายและมีความสุขส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจการทุกอย่าง เพราะจิตที่เป็นสมาธิ แน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังทำ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี เมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วยช่วยเสริมสุขภาพทางกายและใช้รักษาโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ปุถุชนทั่วไปเมื่อกายไม่สบาย จิตก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมอง ซึมเศร้า ครั้นเสียใจกำลังใจก็หมด ทำให้โรคทางกายทรุดหนักลงไปอีก ในเวลาที่ร่างกายเป็นปกติพอประสบเรื่องราวให้เสียใจรุนแรง ก็ล้มป่วยเจ็บไข้ไปได้ หากมีกำลังใจที่เข้มแข็งทำให้โรคทางกายหายง่ายเร็วขึ้น

ด้านครอบครัว เมื่อมีการรักษาจิตใจ ทำให้ระบบครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีเหตุมีผล ทำให้ ผู้ที่มีศีลมีครอบครัวที่ดีได้เป็นผู้ปฏิบัติไม่บกพร่องในสามิธรรม 4 ประการ คือ 1) บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูอุปถัมภ์ท่านให้ได้รับความสุขสบาย 2) เลี้ยงดูบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี เป็นลูกแก้ว นำชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่

วงศ์ตระกูล 3) สงเคราะห์ภรรยา สามิภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติตัวต่อกัน มีความเกรงอกเกรงใจ เคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็นเพียงอย่างเท่าเข้าบ้านก็มีความสุขใจ เข้าบ้านเหมือนขึ้นสวรรค์ 4) ทำงานไม่คั่งค้าง เพราะครอบครัวก็ต้องมีค่าใช้จ่าย เลี้ยงพ่อแม่ เลี้ยงลูก เลี้ยงภรรยา ก็ต้องใช้สตางค์ทั้งนั้น เราจึงมีหน้าที่ก่อสร้างตัวด้วยการทำงานไม่คั่งค้าง ต้องทำให้เสร็จทำให้สำเร็จ จะได้สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นแก่ตนเองและครอบครัว หากครอบครัวใดปฏิบัติได้ครบ 4 ข้อนี้ ครอบครัวนั้นจะมั่นคงมีความสุข ด้านสังคมมีความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพะ ได้แก่

รวมเอาองค์มรรค สัมมาวาจา สัมมากรรม และสัมมาอาชีพะ เข้ามาว่าโดยสาระก็คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อม ในทางสังคม อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงาม อีกทั้ง ปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ความเสื่อมใฝ่ยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เสื่อมใฝ่ ความเสื่อมใฝ่ยิ่งขึ้นไปของคนผู้เสื่อมใฝ่แล้ว ความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น จะเห็นได้ว่า ศีลสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ อุโบสถศีลนั้น สร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ได้

ด้านเศรษฐกิจมีความพอเพียงจนขยายหาทรัพย์ ด้วยสุจริตและมีศีลธรรม

ผลการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง การเว้นอกุศลกรรมบถ 10 และประพฤติตามกุศลกรรมบถ 10 ระดับบุคคลนั้น คือ ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เพราะทุกคนต่างรักชีวิตของตนเองทั้งสิ้น ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และช่วยเหลือเป็นกรุณา เป็นการกระทำที่ถูกต้องไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน หรือสิทธิของผู้อื่น แต่แบ่งปัน และบริจาค ไม่ส่ำสอนทางเพศ แต่พอใจเฉพาะคู่ของตนเอง มีคำพูดที่ไพเราะเสนาะหูและพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เพราะผลของการพัฒนามนุษย์ โดยใช้กุศลกรรมบถ 10 บุคคลที่ทำต้องมีความเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ว่า สามารถฝึกได้โดยมีฐานอยู่ที่ศีล รักษากายวาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟัง แล้วนำมาไตร่ตรองให้ดี แล้วนำความรู้จากการใคร่ครวญมาแบ่งปันเอื้อเฟื้อเพื่อนร่วมสังคม เมื่อมีปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้ก็เพราะคนในสังคมมีการใฝ่ดี ที่จะคบหากัลยาณมิตร การพัฒนาชีวิตก็จะรุ่งเรืองดังแสงเงินแสงทอง ยามอาทิตย์กำลังจะอุทัยขึ้น ฉะนั้นส่วนในระดับครอบครัวการรักษากุศลกรรมบถ มีประโยชน์สำคัญต่อครอบครัว นำไปสู่การพัฒนาตนเองและครอบครัว ก็ด้วยการไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ประกอบแต่กรรมดี ซึ่งการครองชีวิตที่ดีของคนมีครอบครัว หรือที่เรียกว่า คฤหัสถ์ จะเป็นคนร่ำรวย มีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไป จะต้องรู้จักปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า การรู้จักปลูกฝังกุศล

ธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักกรรม สำหรับการอยู่ครองหลักของกุศลกรรมบถ เพื่อนำมาพัฒนามนุษย์ในสังคมให้เป็นสังคมของครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแสดงออกทางกาย วาจา หรือความประพฤติที่ถูกต้องดีงาม เมื่อชีวิตในครอบครัวต่างมีสติและใช้สติกำกับในการดำเนินชีวิต รู้จักที่จะตั้งรับกับวิถีที่มากกระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหว ด้วยการรู้จักใช้สติของการดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น กินเป็น ทำเป็น และคิดเป็น ความไม่ดีต่างๆ ที่จะมาทำร้ายครอบครัวและตัวเราก็จะพ่ายแพ้ อีกทั้งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ ปฏิบัติควบคู่กับหลักกรรม สำหรับการอยู่ครองเรือน เป็นการฝึกคนที่อยู่ครองเรือน ให้มีการจริงใจ ฝึกฝน ทนได้ จะช่วยให้สังคมของครอบครัวอยู่เป็นสุข สังคมรอบข้างก็จะอยู่เป็นสุข ในระดับสังคมกุศลกรรมบถ 10 เป็นฐานเบื้องต้นในการประยุกต์ใช้ทั้งตนเองและสังคมรอบตัว ก็เพราะกุศลกรรมบถเป็นกระบวนการพัฒนาความเป็นมนุษย์

ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนา ทั้ง 3 ด้านไป พร้อมๆ กัน คือ ด้านพฤติกรรมกาย วาจา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งล้วนเป็นการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ให้เกิดประสิทธิภาพสำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนี้ได้ เพราะการใช้หลักของกุศลกรรมบถ 10 เป็นการแสดงออกทางกาย และวาจา เป็นความประพฤติที่ดีงาม เป็นการปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และด้านเศรษฐกิจหลักกุศลกรรมบถ 10 มีผลต่อเศรษฐกิจคือ การนำกุศลกรรมบถ มาใช้ในระดับ

องค์กรของสังคมนั้นๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการนำภาคทฤษฎีของกฤษฎกรรมบถ มาสู่ภาคปฏิบัติ เพื่อให้องค์กรของสังคมนั้นดำรงอยู่ด้วยความไม่ประมาท เพราะสังคมนั้นได้ก็ตามหากมีการแสดงออกทางกายและวาจา ที่ประกอบด้วยเมตตาธรรมนั้น จะเป็นบทพิสูจน์ของการประพฤติชอบ ประพฤติดี การประพฤติชอบและประพฤติดี เป็นเรื่องของกายและวาจา ส่วนความประพฤติดี ความประพฤติชอบ เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม และทำให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้าต่อไป

ผลการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง อริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 นั้นมีความเข้าใจในหลักธรรม และนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีจิตใจที่หนักแน่น ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุ มีการคิดและหลักการในการดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมืองค์ 8 ด้านครอบครัว มีความรับผิดชอบชีวิตของบุตรในฐานะมารดาบิดา ซึ่งเป็นพระพรหมของบุตร ที่จะต้องให้ความรัก ความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแก่บุตร โดยการที่สามีภรรยาหรือบิดามารดา ซึ่งเป็นผู้ให้ชีวิตและกำเนิดชีวิตแก่บุตรจะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เสมือนหนึ่งพระพรหมสร้างโลก คือชีวิตของลูก ด้วยการให้ความปลอดภัยต่อชีวิตแก่สมาชิกของครอบครัว เพราะชีวิตทุกชีวิตไม่ว่ามนุษย์หรือสัตว์เดรัจฉาน ย่อมรัก สุข เกลียด ทุกข์เหมือนกันหมด และสถานที่ที่บุตรส่วนใหญ่ในครอบครัวมองว่า จะให้ความปลอดภัยแก่ตนเองมากที่สุดก็คือ ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา เพราะฉะนั้น การให้ความปลอดภัยแก่สมาชิกของครอบครัวจึงเป็นความรับผิดชอบสำคัญที่มารดาบิดาจะต้องปฏิบัติให้สมบูรณ์

ซึ่งความเป็นจริงนี้ เป็นกฎธรรมชาติที่ต้องเป็นไปเองตามเหตุตามปัจจัย ผลเกิดจากเหตุ เหตุก่อให้เกิดผล เหตุอย่างใดก็ก่อให้เกิดผลอย่างนั้น หรือเหตุปัจจัยต่างๆ ทำให้เกิดผลขึ้นมา หรือการพิจารณาความเป็นจริงของชีวิตหรือโลกใบนี้ว่า สรรพสิ่งในโลกนี้ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม หรือแม้กระทั่งสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้สึกนึกคิด ที่มีให้ต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นความรักแบบเสน่หาหรือความรักแบบเมตตาหรือแม่แต่ลาม ยศ สรรเสริญ สุขหรือเสื่อมลาม เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา ทุกข์ ความยินดี ความยินร้าย เป็นต้น ที่กล่าวมานี้ ล้วนอยู่ภายใต้กฎพระไตรลักษณ์ ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ว่างเปล่าไม่มีตัวตน ซึ่งเป็นลักษณะทั่วไปของสรรพสิ่งที่จะต้องประสบ ส่วนด้านเศรษฐกิจพบว่า รู้หลักการการประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นสัมมาอาชีพะ และมีความรอบรู้ โดยรู้จักในการแสวงหาทรัพย์ด้วยสติปัญญาของตนเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รู้จักการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว เพื่อครอบครัวและความก้าวหน้าทางด้านธุรกิจการงาน โดยเว้นมิจฉาอาชีพะด้วยการประกอบอาชีพสุจริต และไม่ผิดศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนานั้น จะต้องไม่มีการเบียดเบียนผู้ใดด้วยกาย และวาจาในลักษณะของสัมมาอาชีพะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการปฏิบัติกรรมฐาน เพื่อพัฒนาจริยธรรมของวัดนาหลวงอภิญาเทสิต ธรรม ตำบลคำด้วง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การพัฒนาจริยธรรมนั้นมีจุดมุ่งหมาย

ของจริยธรรม มีเป้าหมายการพัฒนา 2 ประเด็น คือ 1) พัฒนาตัวบุคคล และ 2) พัฒนาสังคม โดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้รู้จักลักษณะแห่งความดีอันสูงสุด อันจะเป็นหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม และเพื่อจะแก้ปัญหาดังกล่าว เช่น ปัญหาในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และการศึกษา

ซึ่งพระพุทธศาสนามีพัฒนาการทางจริยธรรมเป็นลำดับขั้น เริ่มจากจริยธรรมขั้นพื้นฐานเป็นหลักปฏิบัติสำหรับบุคคลทั่วไปที่ต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แล้วจึงเลื่อนมาสู่จริยธรรมชั้นกลาง เป็นจริยธรรมที่มุ่งเน้นขัดเกลาจิตใจจนสามารถควบคุมจิตใจของตนเองให้สะอาด สว่าง สงบ และจริยธรรมขั้นสูงเป็นจริยธรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้ประเสริฐไกลจากกิเลส เป็นพระอริยะ ต้องการพ้นจากโลก ไร้ทุกข์ ด้วยการปราศจากกิเลส ตัณหา เพื่อไปสู่จุดหมายอันสูงสุด คือ นิพพาน โดยมีอริยสัจ 4 หลักธรรมที่นำไปสู่ขั้นตอนเหล่านั้น ผ่านการปฏิบัติกรรมฐาน โดยการฝึกหัดขัดเกลาพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตในชั้นอริยสิกขานั้น เพราะอาศัยธรรมตรงข้ามที่เป็นคู่ปรับกัน จึงเป็นการหลุดพ้นโดยชั่วคราว เพราะไม่ได้ทำลายกิเลสอย่างละเอียด ได้แก่ ราคะ โทสะ โมหะ ที่เป็นเหตุให้กระทำบาปด้วยปัญญาที่เห็นจริงตามความเป็นจริง มีผลเพียงทำให้บรรเทาเบาบางลงไป จึงจำเป็นต้องฝึกในชั้นอริยจิตสิกขา และอริยปัญญาสิกขาต่อไป เพื่อนำไปสู่การละเว้นความชั่วได้โดยเด็ดขาดสอดคล้องกับพระมหาไถน ประกอบผล (Phramahachanaiy Prakobpon, 2001) ได้ทำวิจัยไว้ในเรื่องการศึกษาพุทธจริยธรรม เรื่องหน้าที่ของบุตรธิดาต่อบิดา

มารดา ซึ่งได้กล่าวถึงสังคมไทยที่อิงอาศัยวัตถุนิยมมากขึ้น กล่าวได้ว่า สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากสังคมที่เคยยกย่องคนดี มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต คนทำผิดจะถูกประณามและไม่มีใครคบหาด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สังคมไทยในอดีตมีการอบรมสั่งสอนในหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม หรือมีจริยธรรมที่ดีงาม มีความซื่อสัตย์กตัญญูกตเวที เป็นต้น แต่ในปัจจุบันมีค่านิยมทางวัตถุนิยมมากกว่า การส่งเสริมคุณค่าทางจิตใจ การพัฒนาประเทศในระยะสิบปีที่ผ่านมาเน้นหนักในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาจิตใจได้รับความสนใจน้อย การเรียนการสอนในสถานศึกษาก็มุ่งเน้นการพัฒนาด้านร่างกายและสติปัญญา รวมทั้งวิชาการด้านต่างๆ มากกว่าการเสริมสร้างด้านคุณธรรมและจริยธรรม นอกจากนี้ พระโสภณ โสภโณ (Phrasophon Sophano, 2001) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด พบว่า หลักคำสอนในการพัฒนาสังคมครอบคลุมทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม เน้นที่บุคคลถ้าบุคคลพัฒนาครอบครัวและสังคมก็พัฒนาด้วย ด้วยการไม่ทำบาปทั้งปวง การบำเพ็ญกุศลให้ถึงพร้อมและการทำจิตใจให้ผ่องใส

ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นพัฒนาชีวิต คือ รูปนามให้เกิดความสมดุล เพราะเป็นหน้าที่ของมนุษย์ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีความสุข สบาย สงบเย็น ทั้งกายและใจไปพร้อมกัน เจริญภavana ทั้งสมณะ และวิปัสสนาอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัตินั้น

ควรให้เหมาะสมกับจริตนิสัย และอินทรีย์ เป็นผู้พร้อมทั้งวิชา เมื่อเจริญธรรมอย่างต่อเนื่อง ไม่หยุดก็จะบรรลุธรรมขั้นสูง สอดคล้องกับอภินิหารเพชรนรรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า แม้พระไตรปิฎกจะให้ความหมายของคำ่วิปัสสนาไว้หลายนัยก็ตาม แต่ผู้ปฏิบัติก็ต้องผ่านกระบวนการฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นพระสูตรที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในพระไตรปิฎก จึงจะสามารถพัฒนาวิปัสสนาปัญญาให้เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้ พระวรมน ขนติโก (วัดธุมมา) (Phravoramon Khantiko (Vattuma), 2012) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาสัมมปปธาน 4 อันเป็นองค์แห่งการบรรลุธรรม พบว่า การบรรลุธรรมหมายถึงการบรรลุมรรค 4 ผล 4 นิพพาน 1 ซึ่งจัดเป็นโลกุตตระในสัมมปปธาน 4 ที่เกื้อหนุนต่อการบรรลุธรรม พบว่า เป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยองค์ 4 ซึ่งเรียกว่า ความเพียรและหลักธรรมนี้มีปรากฏในหลักธรรมอื่นๆ แต่ที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน คือ โภธิปักขิยธรรม 37 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมแห่งการตรัสรู้แล้ว พบว่า ในหลักธรรมแต่ละหมวดประกอบด้วย ความเพียรทุกหมวด อาทิ ในสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมหมวดแรกในโภธิปักขิยธรรมมีหลักธรรมอยู่ 3 ประการที่น่าสนใจ คือ อาตปปี (ความเพียร) สติมา (สติ) และสมปชาโน (สัมปชัญญะ)

จะเห็นได้ว่า หนึ่งในสามของหลักธรรมที่อ้างมานี้ ก็คือความเพียร ซึ่งในที่นี้นับเนื่องเข้าในความเพียร 4 ของสัมมปปธาน 4 ต่อมาเป็น

อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่อ้างถึงความเพียรในสัมมปปธาน 4 จากนั้นก็เป็นอินทรีย์ 5 และพละ 5 ซึ่งเป็นความเพียรที่อ้างเอาความเพียรสัมมปปธานเกี่ยวกับโพชฌงค์ 7 วิริยะสัมมโพชฌงค์ อ้างเอาวิริยะในสัมมปปธาน 4 ด้วย และอริยมรรคมีองค์ 8 ในสัมมมาวายามะนั้น ก็ต้องอ้างเอาความเพียร 4 ในสัมมปปธานด้วย ดังนั้น ความเพียรจึงมีความสำคัญในการบรรลุธรรม ถ้าผู้ปฏิบัติขาดความเพียรแล้ว เขาก็จะไม่บรรลุธรรมแต่อย่างไรก็ตามความเพียรที่เรียกว่า สัมมปปธาน จะเจริญงอกงามได้ ย่อมต้องอาศัยความสัมพันธ์ในหมวดธรรมต่างๆ ของโภธิปักขิยธรรม จึงจะสร้างความเจริญงอกงามไปบุลย์ได้ และคุณธรรมที่สมบูรณ์เหล่านี้ มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงาม และการเข้าถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา

การปฏิบัติกรรมฐานกับการพัฒนาจริยธรรมของวัดนาหลวงอภิญาเทสิตธรรมนั้น เป็นการพัฒนาจริยธรรมระดับต้น ผลที่ได้คือด้านบุคคลจะฝึกฝนจิตใจของตนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดความสุข ไม่ตกเป็นทาสแห่งวัตถุนิยม จะทำให้หลงมัวเมา เรื่องลาภ ยศ ตำแหน่ง โชควาสนา ทำให้ใจมีสุขโดยไม่อาศัยวัตถุ คือ ความสุขอันเกิดจากธรรมะเป็นความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุหรือสิ่งของมาอำนวยความสะดวก เป็นความสุขภายในจิตใจของตนเองเพราะมีหลักประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ทำจิตใจอ่อนคลาย หายเครียดจิตสงบ หายกระวนกระวาย ยิ่งหลุดจากความกลัดกลุ้มวิตกกังวล เป็นเครื่องพักผ่อนกายให้ใจ

สบายและมีความสุข ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียน และการทำกิจการทุกอย่าง ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลือนลอย ย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และปกป้องอุบัติเหตุได้ดี เมื่อมีสมาธิก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วยช่วยเสริมสุขภาพทางกายและใช้รักษาโรคได้ ร่างกายกับจิตใจอาศัยกันและมีอิทธิพลต่อกัน ปุณฺชนทั่วไปเมื่อกายไม่สบาย จิตก็พลอยอ่อนแอเศร้าหมอง ชุมนมว ครั้นเสียใจกำลังใจก็หมด ทำให้โรคทางกายทรุดหนักลงไปอีก หากมีกำลังใจที่เข้มแข็งทำให้โรคทางกายหายง่ายเร็วขึ้น ด้านครอบครัวเมื่อมีการรักษาศีล ทำให้ระบบครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีเหตุมีผลทำให้ผู้ที่มีศีลมีครอบครัวที่ดีได้ เป็นผู้ปฏิบัติไม่บกพร่องในสามมีธรรม 4 ประการ คือ

1. บำรุงบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณพ่อแม่ เลี้ยงดูปรนนิบัติท่านให้ได้รับความสุขสบาย
2. เลี้ยงดูบุตร รู้จักวิธีเลี้ยงลูกให้ลูกเป็นคนดี เป็นลูกแก้ว นำชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่พ่อแม่วงศ์ตระกูล
3. สงเคราะห์ภรรยา (สามี) สามีภรรยาจะต้องรู้จักวิธีปฏิบัติตัวต่อกัน มีความเกรงอกเกรงใจเคารพให้เกียรติกัน ไม่นอกใจกัน เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคนในครอบครัวให้อบอุ่นแน่นแฟ้น ครอบครัวจะมีแต่ความร่มเย็นเพียงอย่างเท่าเข้าบ้านก็มีความสุขใจ เข้าบ้านเหมือนขึ้นสวรรค์
4. ทำงานไม่คั่งค้าง เพราะครอบครัวก็ต้องมีค่าใช้จ่าย จะเลี้ยงพ่อแม่เลี้ยงลูกเลี้ยงภรรยา ก็ต้องใช้สตางค์ทั้งนั้น เราจึงมีหน้าที่

ก่อสร้างสร้างตัว ด้วยการทำงานไม่คั่งค้าง จะได้สร้างฐานะความเป็นปึกแผ่นแก่ตนเองและครอบครัว หากครอบครัวใดปฏิบัติได้ครบ 4 ข้อนี้ ครอบครัวนั้นจะมั่นคงมีความสุข ด้านสังคมมีความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ ได้แก่ รวมเอาองค์มรรค สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และสัมมาอาชีวะ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัย ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและส่งเสริมสภาพแวดล้อมในทางสังคมอยู่ในภาวะเอื้ออำนวยสามารถดำเนินชีวิตที่ดีงามอีกทั้งปิดกั้นความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในปัจจุบัน บำบัดความเสื่อมเสีย ความทุกข์ ความเดือดร้อนที่จะมีในภายหลัง ความเสื่อมเสียยิ่งขึ้นไปของคนที่ยังไม่เสื่อมใส ความเสื่อมเสียยิ่งขึ้นไปของคนผู้เสื่อมใสแล้ว ความดำรงมั่นแห่งศีลธรรม และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อย สนับสนุนวินัยให้หนักแน่น จะเห็นได้ว่า ศีลสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ อุโบสถศีลนั้นสร้างความปลอดภัยแก่มนุษย์ได้ ด้านเศรษฐกิจมีความพอเพียงชวนชวหาทรัพย์ด้วยสุจริตและมีศีลธรรม

ผลการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง การเว้นอกุศลกรรมบถ 10 และประพฤติตามกุศลกรรมบถ 10 ระดับบุคคลนั้น คือ ไม่ทำร้ายผู้อื่น แต่ช่วยเหลือเกื้อกูลเขา เพราะทุกคนต่างรักชีวิตของตนเองทั้งสิ้น เราจึงควรเห็นใจกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่เบียดเบียนกัน กระทำด้วยความปรารถนาดี มีเมตตา และช่วยเหลือ เป็นกรุณา เป็นการกระทำที่ถูกต้อง ไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน

หรือสิทธิของผู้อื่น แต่แบ่งปันและบริจาค ไม่ส่ำสอนทางเพศ แต่พอใจเฉพาะคู่ของตนเอง มีคำพูดที่ไพเราะเสนาะหูและพูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์เพราะผลของการพัฒนามนุษย์โดยใช้ กุศลกรรมบถ 10 บุคคลที่จำต้องมีวามเชื่อใน ศักยภาพของมนุษย์ว่าสามารถฝึกได้โดยมีฐาน อยู่ที่ดีล รักษาภววาจา เพิ่มพูนปัญญาด้วยการฟัง แล้วนำมาไตร่ตรองให้ดี แล้วนำความรู้จากการ ใคร่ครวญมาแบ่งปันเอื้อเฟื้อเพื่อนร่วมสังคม เมื่อมีปัญหาที่สามารถที่จะแก้ไขได้ ทั้งนี้ก็เพราะ คนในสังคมมีการใฝ่ดี ที่จะคบหากัลยาณมิตร การ พัฒนาชีวิตก็จะรุ่งเรืองดังแสงเงินแสงทองยาม อาทิตย์กำลังจะอุทัยขึ้น ฉะนั้น ส่วนในระดับ ครอบครัวการรักษากุศลกรรมบถ มีประโยชน์ สำคัญต่อครอบครัว นำไปสู่การพัฒนาตนเองและ ครอบครัว ก็ด้วยการไม่ประมาทในการดำรงชีวิต ประกอบแต่กรรมดี ซึ่งการครองชีวิตที่ดีของคน มีครอบครัว หรือที่เรียกว่า คุณุหัสต์ จะเป็นคน ร่ำรวย มีฐานะมั่นคง มีครอบครัวเป็นปีกแผ่นมั่นคง มีความสุขตามวิสัยของชาวบ้านทั่วไป จะต้องรู้จัก ปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้า

การรู้จักปลูกฝังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นในใจ ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมสำหรับการอยู่ครอง หลักของกุศลกรรมบถ เพื่อนำมาพัฒนามนุษย์ใน สังคมให้เป็นสังคมของครอบครัวที่มีประสิทธิภาพ เป็นการแสดงออกทางกาย วาจา หรือความ ประพฤติที่ถูกต้องดีงาม เมื่อชีวิตในครอบครัว ต่างมีสติและใช้สติกำกับในการดำเนินชีวิต รู้จักที่จะตั้งรับกับวิถีที่มากกระทบทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อย่างมั่นคง ไม่หวั่นไหว ด้วยการรู้จักใช้สติของ

การดูเป็น ฟังเป็น ดมเป็น กินเป็น ทำเป็น และคิดเป็น ความไม่ดีต่างๆ ที่จะมาทำร้ายครอบครัวและตัวเอง ก็จะไม่พ่ายแพ้ เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ ปฏิบัติควบคู่กับ หลักธรรมสำหรับการอยู่ครองเรือน เป็นการฝึกคน ที่อยู่ครองเรือน ให้มีการจริงใจ จะช่วยให้สังคมของ ครอบครัวอยู่เป็นสุข มีความสามัคคีกันเกิดขึ้น ที่สถาบันครอบครัว สังคมรอบข้างก็จะอยู่เป็นสุข ในระดับสังคมกุศลกรรมบถ 10 เป็นฐานเบื้องต้น ในการประยุกต์ใช้ทั้งตนเองและสังคมรอบตัว ก็เพราะกุศลกรรมบถ เป็นกระบวนการพัฒนา ความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นการศึกษาเรียนรู้ของมนุษย์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาและพัฒนา ทั้ง 3 ด้านไป พร้อมๆ กัน คือ ด้านพฤติกรรม กาย วาจา ด้านจิตใจ และด้านปัญญา ซึ่งล้วนเป็นการ พัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ให้เกิดประสิทธิภาพ สำหรับมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนี้ได้ เพราะการใช้หลัก ของกุศลกรรมบถ 10 เป็นการแสดงออกทางกาย และวาจา เป็นความประพฤติที่ดีงาม เป็นการ ปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และ ด้านเศรษฐกิจหลักกุศลกรรมบถ 10 มีผลต่อ เศรษฐกิจ คือ การนำกุศลกรรมบถมาใช้ในระดับ องค์กรของสังคมนั้นๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการนำภาคทฤษฎีของกุศลกรรมบถ มาสู่ภาค ปฏิบัติ เพื่อให้องค์กรของสังคมนั้น ดำรงอยู่ด้วย ความไม่ประมาท เพราะสังคมใดก็ตามหากมีการ แสดงออกทางกายและวาจา ที่ประกอบด้วยเมตตา ธรรมนั้น จะเป็นบทพิสูจน์ของการประพฤติชอบ ประพฤติดี การประพฤติชอบและประพฤติดี เป็นเรื่องของกายและวาจา ส่วนความประพฤติดี เป็นเรื่องของใจและวาจา ส่วนความประพฤติดี เป็นเรื่องของจิตใจ เป็นการ

ประพจน์ที่เป็นเหตุให้บุคคลนั้นเป็นคนดี เป็นที่พึงประสงค์ของสังคมและทำให้เศรษฐกิจมีความก้าวหน้าต่อไป

ผลการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง อริยสัจ 4 และมรรคมืองค์ 8 นั้น มีความเข้าใจในหลักธรรมและนำมาใช้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีจิตใจที่หนักแน่นไม่หวั่นไหวต่อสิ่งยั่วยุและมีการคิดและหลักการในการดำเนินชีวิตตามหลักมรรคมืองค์ 8 ด้านครอบครัวมีความรับผิดชอบชีวิตของบุตรในฐานะมารดาบิดา ซึ่งเป็นพระพรหมของบุตรที่จะต้องให้ความรักความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแก่บุตร โดยการที่สามีภรรยาหรือบิดามารดา ซึ่งเป็นผู้ให้ชีวิตและกำเนิดชีวิตแก่บุตรจะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว เสมือนหนึ่งพระพรหมสร้างโลกคือชีวิตของลูก ด้วยการให้ความปลอดภัยต่อชีวิตหรือสวัสดิภาพแก่สมาชิกของครอบครัว ซึ่งจัดเป็นความรับผิดชอบต่อครอบครัวที่สำคัญ และสถานที่ที่บุตรส่วนใหญ่ในครอบครัวมองว่า จะให้ความปลอดภัยแก่ตนเองมากที่สุดคือ ครอบครัว โดยเฉพาะบิดามารดา เพราะฉะนั้นการให้ความปลอดภัยแก่สมาชิกของครอบครัวจึงเป็นความรับผิดชอบต่อสำคัญที่มารดาบิดาจะต้องปฏิบัติให้สมบูรณ์ ด้านสังคมมีการคิดพิจารณาชีวิตและโลกให้เห็นตามความเป็นจริงสรรพสิ่งในโลกนี้ทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรม หรือแม้กระทั่งสิ่งที่เป็นนามธรรม คือ ความรู้สึกรักที่มีให้ต่อกันไม่ว่า เป็นความรักแบบเสน่หาหรือความรักแบบเมตตาหรือแม้แต่ลาก ยศ สรรเสริญ สุขหรือเสื่อมลาภ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา ทุกข์ ความ

ยินดีความยินดีร้าย เป็นต้น ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนอยู่ภายใต้กฎพระไตรลักษณ์ความไม่เที่ยงเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตาว่างเปล่าไม่มีตัวตน ส่วนด้านเศรษฐกิจ พบว่า รู้หลักการการประกอบอาชีพที่สุจริตเป็นสัมมาอาชีพะและมีความรอบรู้ความต้องการของผู้บริโภค โดยรู้จักในการแสวงหาทรัพย์ด้วยสติปัญญาของตนเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า รู้จักการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวหรือการสร้างกำไรทางธุรกิจเพื่อครอบครัวและความก้าวหน้าทางด้านธุรกิจการงาน ด้วยการประกอบอาชีพสุจริตและไม่ผิดศีลธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับพรรณรายรัตน์ไพฑูริย์ (Rattanaphai boon, 2001) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิธีปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 : ศึกษาแนวการสอนของพระธรรมธีรราชฆานามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ว่า สติปัฏฐาน 4 เป็นหนทางเอกที่จะนำไปสู่การรู้แจ้งสัจธรรม บรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นภาวะหมดกิเลสอันเป็นจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา พระธรรมธีรราชฆานามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) ใช้หลักสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมเป็นกรอบในการปฏิบัติและการสอนในภาคทฤษฎีท่านสอนให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจ ทั้งหลักสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานควบคู่กันไป แต่ในภาคปฏิบัติ ท่านปฏิบัติและสอน โดยเน้นวิธีการแบบสมถะมีวิปัสสนานำในการสอนวิปัสสนานั้น แนวการสอนและปฏิบัติธรรมของท่านดำเนินตามในมหาสติปัฏฐานสูตร และประยุกต์ให้เข้ากับสถานการณ์

References

- Buddhadasabhikhu. (1999). *Some Aspect of Sensual Pleasure of Buddhadasabhikhu*. Bangkok : Sukhapabchai Press.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya. (1996). *Thai Tipitaka, Series of Mahachulalongkornrajavidyalaya*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Phrarajamuni, (Prayut Payuto). (1986). *Sangha's Education : Problems Waiting for Exit*. Bangkok : Komonkimthong Foundation.
- Phrathavat Thinissaro. (2006). A study of Life and work of Buddhist propagation of Phrabavanavisutthacariya, (Thongbai Pabhassaro). *Thesis of Buddhist Studies in the Level of Master Degree*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Phramahachanaiy Prakobpon. (2001). A Study of Buddhist Morality of the Duties of Son and Daughter towards Their Parents : Case study of Students in Pakkret School in Nonthaburi Province. *Thesis of Master of Arts*. Graduate School : Mahidol University.
- Phrasophon Sophano. (2001). Buddhism and Social Development: Comparative Study of the Role of Development of the Chief Monk of Administrative Division in Bangkok and Eccl. Sub-district Heads in Various Province. *Thesis of Master of Arts*. Graduate School: Mahidol University.
- Phravoramon Khantiko (Vattuma). (2012). A Study of Sammabpathan 4, the Body of Dhamma Attainment. *Thesis of Master of Arts (Buddhist Studies)*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya.
- Rattanaphaiboon, P. (2001). A study of the Insight Meditation in Accordance with Mahastipattana 4 : Study in Accordance with the Aspect of the Teaching of Phradhammadhirarachmuni (Jodok Nanasiddhi). *Thesis of Master of Arts (Buddhist Studies)*. Graduate School : Mahachulalongkornrajavidyalaya.

